

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'. (Έξάμηνο Β') * ΑΘΗΝΑ, 21 ΤΟΥ ΝΟΕΒΡΗ 1910 * ΑΡΙΘΜΟΣ 413

Ένας λαός ύψώνεται ἅμα δείξῃ πῶς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Ἀθηνιώτικα γράμματα.
ΣΗΦΡΟΣ ΔΑΙΜΠΕΡΤΗΣ. Ὁ Τολστόης (Κριτικὸ σημεῖωμα).
ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΡΒΟΓΑΝΗΣ. Τὸ ἔργο τοῦ Σωτήρη Σκίπτη.
ΚΑΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ. Μαρία ἡ Μαγδαληνή.
Α. Ε. Κουθέντες — Ὑψιλομανία.
Η ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ. Τὸ πρόγραμμα τοῦ «Λαϊκοῦ Κόμματος» (τέλος).
ΡΗΝΑ ΔΕΒΑΝΤΗ. Ρώσικη Φιλολογία (Εκκεῖ monumētum τοῦ Πούσκιν — «Τὸ τραγούδι γιὰ τὸ πουλι τῆς φουρτούνας», τοῦ Μ. Γκόρκυ).
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Τολστόης (σημειώματα στὸ περιθώριον).
Μ. Α. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ. Ἡ Νεοελληνικὴ Ποίηση (τέλος).
ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Τάσω (συνέχεια κεφ. 7 καὶ 8).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.

ΤΟΛΣΤΟΗΣ

(ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ)

Μεταχειρίζεται τὴν ὁμορφιά γιὰ νὰ μᾶς γνωρίσῃ μὲ τὴν ἀλήθεια. Ἀδιάφορο. Πιστεύουμε τὴν ἀλήθεια του, γιὰτὶ ἀγαποῦμε τὴν ὁμορφιά του. Ἡ, σωστότερα: Ἀγαποῦμε τὴν ἀλήθεια του, γιὰτὶ πιστεύουμε τὴν ὁμορφιά του. Ἄλλων, κι ἀπὸ τοῦς μεγάλους, συγγραφέων, ἡ τέχνη μᾶς ἐντυπώνεται ἢ μὲ τὴ μεγαλοπρέπεια κάποιων ἔργων ἀρχιτεκτονικῆς, ἢ μὲ τὰ χρωματικὰ συνταιριάσματα κάποιων εἰκόνων, ἢ μὲ τὴν πλαστικότητα τῶν ἀγαλμάτων, ἢ μὲ τὸ μάγεμα τῆς μουσικῆς. Ἡ τέχνη τοῦ Τολστόη, μὲ τὸν πρῶτο της τρόπο, στὸν «Πόλεμο καὶ τὴν Εἰρήνη» καὶ τὴν «Ἄννα Καρενίν», μᾶς παρουσιάζεται σὰ μιὰ μεγαλόπρεπη βυζαντινὸ-ρυθμὴ ἐκκλησιά. Μὲ τὸ δεύτερο τρόπο της, στὸ «Θάνατο τοῦ Ἰβάν Ἰλιτς», στὸν «Ἀφέντη καὶ τὸ Δούλο» καὶ στὴ «Σονάτα τοῦ Κρόυζερ», μᾶς δείχνεται σὰ μιὰ τῆς Μήλος ἀγέλαστη Ἀφροδίτη. Μὰ εἴτε ναὸς εἴτε ἀγαλμα, ὁ ναὸς κρατεῖ ἀπλωμένη μπροστὰ τὴν πύλην του ἓνα χέρι· τὸ ἴδιο τὸ χέρι ξανόχοιμο καὶ σπᾶγαλμα, πού δὲν εἶναι πιά κολοδωμένο. Τὸ χέρι τοῦτο εἶναι ὁ λεγόμενος **δικαιοκρίτης· ἡ χέρα** τῆς Βυζαντινῆς παράδοσης. (1)

Στημένη καθὼς εἶτανε στὴν ἀγορά, κόκκινη τὲ βράχο κόκκινο, δουλειά της εἶχε νὰ φανερώνη, σὲ κείνους πού καταφεύγανε στὴν κρίση της, χωρὶς καμιά ἐξάρεση, χωρὶς καμιά συγκατάβαση, τὴ σωστή κατάσωση ἀξία τῶν πραγμάτων. Τὸ ἔργο τοῦ Τολστόη μᾶς κάνει κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ νὰ στοχαζόμεστε τί ἀξίζει: ἀληθινὰ ἡ ζωὴ, τί, πρῶτα ἀπ' ὅλα καὶ πῶς πολὺ ἀπ' ὅλα, βαραίνει στὸ ζῦγι τῆς ψυχῆς.

*

Σὰν πρωτοδιάβασα τὸ «Θάνατο τοῦ Ἰβάν Ἰλιτς», ἀνατρίχιασα· μοῦ φάνηκε πῶς εἶμουνα κ' ἐγὼ σὰν τὸν ἥρωά του, καὶ πῶς ἀνίσως δὲν τὸ εἶχα νοιώσει ὡς τὴν ὥρα, θὰ τὸ ἐννοιῶθα ἀργὰ ἢ γλήγορα· ἔψαχνα τὸ κορμί μου, τὸ ἀγγιζα ἐδῶ κ' ἐκεῖ, καρτερώνοντας νὰ μὲ πονέσῃ τὸ πονάκι, τὸ πρῶτο ἀλαφρομήνημα τῆς ἀρρώστιας πού τὸν ἔφερε τὸν Ἰβάν, ἀγάλια ἀγάλια, ἀπαλὰ ἀπαλὰ, σιγαλὰ σιγαλὰ, ὅμως ἀσφαλτα καὶ ἀλύπητα, στὸ Χάρο. Ἀπὸ τίς ἐλάχιστες, μὰ σημαντικῆς λεπτομέρειες τῆς ζωῆς του, ἴσα μὲ τὴ μεταφυσικὴ φράση τοῦ τέλους «Στὸν τόπο τοῦ θανάτου εἶτανε φῶς», ὅλα μὲ σκλαβώνανε, μὲ βαραίνανε, μὲ γοητεύανε, ὅλα φαινόταν ἐμπρὸς μου μοιρόγραφα κομμάτια ἀπὸ μιὰν ἀπόλυτη ἀλήθεια. Ἔτσι γινότανε, γιὰτὶ δὲ μπορούσαν ἀλλιώς νὰ γίνουιν. Ἐκεῖνος ὁ Ἰβάν ὁ Ἰλιτς, μὰ τί σωστός, μὰ τί ἀληθινός, μὰ τί ἀβίαστα ζωντανός, μὰ τί παντοτεινὰ ἀνθρωπινός! Καὶ εἶταν ἓνας ἀνθρωπάκος συνηθισμένος, ἓνας τιποτένης! Μὰ μὲ τὴ «Σονάτα τοῦ Κρόυζερ»; Ἄ! Κάθε σελίδα τοῦ βιβλίου πού περνοῦσα, τὸ πέρασμά της τὸ σφράγιζα μ' ἓνα ὡς κάτου σάλεμα τοῦ κεφαλιοῦ. Ἔτσι εἶναι. Βέβαια. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶν' ἀλλοιώτικα. Τώρα βλέπω τί θὰ πῆ ἀντρόγυνο! Τώρα πρωτομαθαίνω τί θὰ πῆ γάμος! Μπᾶ! Καὶ ἴσα μὲ τὴν ὥρα τίποτε δὲν ὑποφιαζόμενον. Μὰ πῶς εἶναι δυνατό μιὰ ἱστορία σὰν αὐτή, λιγοςέλιδη, νὰ κρύβῃ μέσα της, ἔτσι συμπτυκνωμένη, τόση ζωὴ; Ἐνα βιβλιαράκι, χωρὶς, καλὰ καλὰ, κανένα σχῆμα ρητορικό, πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι τόσο εὐγλωττο; Κ' ἓνα ἔργο, πού μιλεῖ μὲ τέτοια δύναμη, γιὰ τὰ σπουδαιότατα καὶ γιὰ τὰ δυσκολώτατα προβλήματα, πῶς μπορεῖ νὰ εἶναι τόσο ἀπλὰ γραμμένο; Αὐτὸ θὰ πῆ μεγάλος ἀνθρωπος. Αὐτὸ θὰ πῆ Τολστόης καὶ τολστοϊσμός.

(1) Κοίτα τοῦ Πολίτη τίς «Παραδόσεις», τὸ αἶτομο πολυτίμητο βιβλίον.